

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ
Львів, Ринна 4, 10, II пош.
Конто почт. шваб. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Реклама не забирається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 450 гол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 л., Німеччині 750 мар.,
Швейцарії 3 шв. фр., Чехо-
словаччині 30 к. ч., Румунії 15
лей, Болгарії 750 л., Австрії
750 ш. — Зміна адреси 1 год.

В СПРАВІ ОГолошен-
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Реорганізація Ради Ліги Націй.

Женева, 11. травня 1926.

В комісії розглянення справи реорганізації Ради Союзу Народів предст. Бельгії Де Брусер вказав, що завданням комісії є не перетворення Ради, а розв'язка теперішньої кризи. Бесідник є проти збільшення теперішньої кількості постійних місць у Раді, а є за збільшенням непостійних з 6 до 8. Дел. Чехословаччини Вевєрка годиться на кожне рішення згідно з демокр. принципами. Предст. Німеччини фон Геш заявив, що Німеччина мусить задержати резерву, але не є її desinteressement. Дел. Еспанії Паласіос заявився за збільшенням постійних місць. Бонкур доказував konieczність збільшення непостійних місць. Матсуда предст. Японії вказував на небезпеку, яка може повстати з довнення або поправлення пакту Союзу. Комісія мусить іти по лінії найменших змін пакту. Заявився за одно-

душністю ухвал Ради і проти надання Раді характеру наддержави. Дел. Швеції в Ссберг заявився проти збільшення постійних місць, висловився за адержанням змін щодо числа членів Ради і за чергою обіймання непостійних місць. Дел. Бразилії Монтаріор вказував, що правне рівноуправління народів у С. Н. і Раді було все принципом становища півд. і центр. Америки, які жаліли, що робиться різниця між постійними і непостійними членами. На жаль дел. Уругваю відступив від того становища лат. Америки. Заявився за однодушністю ухвал Ради. Виступав проти погляду, начеб збільшення Ради могло ослабити авторитет Ради. Предст. Польщі Сокаль говорив, що треба, щоби члени Ради були представниками моральної сили, а не військової й економічної. Місце в Раді не є привілеєм, а відповідальністю.

що в напрямі упорядкування справи „Нар. Дому“. За Львовом згоді піднятися голос відносно краю.

На основі виготовленої промови швед. Референт ставив резолюції, в яких стверджується, що власником фонду „Нар. Дому“ є український народ, який користується на призначення того майна, протестується проти всякого посягання на його цілість, зокрема проти наміреної продажу фондційної власності перед її політикою в справі „Нар. Дому“ і висловлюється домагаючи усунення ком. Черкавського та поділення кураторії, зложеної з представників українських національно-культурних установ.

Описав в короткій промові зазначив і Ів. Ліщинський, що Нар. Організація України м. Львова вислала делегацію до ком. Черкавського, щоби справити курсуючі погослови. Він заявив, що справді хоче продати будинок і церкву при вул. Зиблікевича, тільки не чужим. За церкву і реальність жадає 70.000 дол. Очевидно, Україні в теперішньому часі не розпоряджають такою сумою, а зрештою хіба не будуть купувати свого власного майна (короткі олівки і вигук „галаба“ на адресу Л. Черкавського. На виселення ради. Ол. Барвінського по-ставлені резолюції прийнято одноголосно.

З черги приходять до голосу, витаний бурною оплесків о. прал. Леонтій Куніцький. Він зазначив, що Польща повторює тепер політику нам. Потоцького, думаючи, що ми зовсім ослабли. Але український народ нікому не дозволить зневажати себе. Нинішнє віче не є зібранням проти якогось там Черкавського. Ми збиралися, щоби засвідчити, що політика тієї влади є для українського народу новою ранаю до давніх, ще незагоєних ран. Черкавський повинен негайно відійти, згідно з принципом (Вигук: галаба Черкавському!) Нині ми заявляємо всім, що не вступимося. Не вступимося ні з нашою землею, ні з нашою державою, ні з нашою церквою, але не поступимося нашим правам.

Політико-економік пропонує числиту делегацію до востоду з домаганням авторитетного зобов'язання, що не дасть дозволу на продаж фондційного майна. Старейший о. рад. Олександр Стефанович в своїй промові подає історію інституту СС. Васильянов і церкви та вказує на вагу злочину Черкавського, який поступав як зрадник і Юда.

Описав п. Костя Личківський вказує на потребу вибрати постійний Комітет для оборони фондційного майна й справи „Нар. Дому“, до якого слід покликати: Рад. Ол. Барвінського, о. прал. Т. Ноймаровського, проф. М. Галушинського, д-ра К. Левинського, Ів. Ліщинського, К. Малицького, Гр. Микитя, проф. Ом. Герельського, д-ра Ст. Федака і ред. Ф. Федорюка.

Резолюцію і пропонувані склад комітету ухвалено.

Вкінці промовив ше п. Аг. Добрянський, вказуючи на шкідливу роботу відроджених владою москвофілів, після чого голова віча д-р М. Волошин короткою промовою закрив це імпульсивне зібрання.

В салі залував український народний гимн „Ще не вмерла“, описав „Не щора“, „Ми гайдамаки“ і стрілецькі пісні. Зі спіном „О, щеще вам казаська лайдаки“ вічевикі вийшли на вулицю. Самочинно сформувалася демонстраційний похід, який серед співа повернувся на вул. Коперника. Недалеко семінаріїної церкви заступили йому дорогу відділ поліції. Прийшло до сутички між демонстрантами і поліцією, яка грубо поводилася з маніфестантами. Неперенесені поліційним кордоном, демонстранти вернули в гору вул. Коперника, примуючи окружню о дорогою на вул. Зиблікевича.

Біржа.

Гроші.

На львівській приватній біржі дозаяв амери. 10.30—10.32, долари канад. 10.20—10.22, корони чеські 0.2600—0.2650, корони австрійські 0.0000—0.0000, франки французькі 0.3100—0.3150, франки швейцарські 1.72—1.73, фунти штерл. 46.50—47.00.

Золото: 20 корон 39.50—40.50, 10 франків 37.00—37.50, 20 марок 45.00—46.00, 10 рублів 54.00—54.50.

Срібло: Корона австрійська 0.70—0.75, 5 корон австрійських 3.80—4.00, флорени австрійські 1.90—2.00, рублі Рос. — 3.20 копійки за рубль 1.50—1.60.

Перманентна Криза.

Львів, 12. травня 1926.

„Nibemus parati!“ Польща, а з нею і всі народи, скопані обрусом сучасних польських границь — мають новий кабінет, уряд суспільної й політичної реакції. А на його чолі всемогучо-диктаторський В. Вітос „Chlor polega jasi i bati!“ — може сказати про себе б. злидар, а сьогодні хлоп-дідич, вже втретє захоплюючи владу в свої руки (перший раз в р. 1920, другий раз на основі „Лянкоронського пакту“ в р. 1923 і третій раз в р. 1926) і в умовах польського псевдоконституційного життя стаючи дійсним абсолютним володарем.

Серед бурюнів і підводних скель, по яких з труднощами сунуться польський державний корабель, серед війни всіх проти всіх, серед розвалу державного життя і загибуні польського конституціоналізму, серед фінансової скрути й економічної руїни та наростання радикальних настроїв в громадянстві, — до влади приходять уряд найчорнішої реакції. Монархістично-реакційні християнські націоналісти (в числі 19) з шовіністичним „Звйонзком людowo-народовим“ (в числі 101), едн(а)ються з куркулівським „Пястом“ (в числі 53), велико-промисловою християнською демократією (41) і нар. партією робітничою (18); разом отже новий уряд розпоряджатиме 232 голосами на 444, маючи забезпечену більшість на сеймовій арені. Ту більшість без сумніву підтримають своїми голосами створені „Пястом“ і для кожного уряду призначені „хлібоїди“ (5) та католицько-людові (група пос. Матакевича в числі 6). Не виключене, що зручному Вітосові владість договоритися також з Жидами, про що він не раз згадував в останньому часі.

Таким чином більшість для нового уряду вповні забезпечена на якийсь час. Але чи математичний рахунок, чи голі цифри є все реальними, чи вони рішають про тривалість цього нового видання катастрофального Хісно-Пяста? Мабуть, що ні.

Навіть поверховий обсерватор польської дійсності бачить, що цифра 232, а навіть 277 (з „хлібоїдами“, Матакевичем і навіть Жидами), що соймава більшість, навіть найтісніше спосна, не покривається з такою більшістю в громадянстві. Коли теперішнє відношення сил на парламентарній арені менше-більше є ідентичне з таким же відношенням з 1922 р., коли там непомітно поважніших змін, то в громадянстві наступили глибокі пересуєнення і різка зміна настроїв, в напрямі недовіри до кермуючих чинників, в напрямі суспільної радикалізації. Створений уряд є антитезою сьогочасного громадянства і в тому його велика слабкість і хиткість.

Тому з повним правом приходиться говорити про перманентну кризу, якої не припинює й повстання уряду, опертого на математичній більшості. Становище непольських народів — за винятком Жидів — не змінилось від 1922 р. у відношенні до всіх польських урядів і репрезентованих ними державної ідеї. Тим більше не змінилось воно у відношенні до уряду суспільно-політичної реакції. Серед найчисленнішої в Польщі селянської верстви й се-

В обороні народного майна.

Велике віче Українців м. Львова.

Велику салю Тов-а ім. Лисенка заповнили у ваторок вечором непроглядні маси. Значні обчислювали кількість вічевиків на 2500.

Точно в 7-й год. веч. відкрив віче голова Народної Організації Українців м. Львова п. Іван Ліщинський. Головою віча вибрано д-ра Михайла Волошина, заст. голова пп. Мих. Стефанівського і Вас. Конюха, а на секретарів поклав п. голова пп. Ів. Зєлізко і Кулинич. Польську владу заступали радник поліції п. Вагнер і едик. п. Бехметюк. Представник влади п. Вагнер звернувся до голови віча з писемною заявою, що польський уряд не дав дозволу на продаж якоїнебудь частини майна „Нар. Дому“.

До голосу прийшов витаний гримками оплесками референт д-р Кость Левицький. В своїй ясній, короткій, але вичерпуючій промові шан. референт представив історію „Нар. Дому“, всі заходи і перипетії, зв'язані з цією установою. Початок цієї установи сягає 1848 р., коли то підчас бомбардування Львова згоріли будинки даної академії з бібліотекою (версубудованою з костела Тринітаріїв. Головна Руська Рада під проводом скарбярка о. М. Кузьмського звернулася до австрійського уряду з домаганням відступити грунт, на якому стояли знищені пожежою будинки, під будову національно-культурної установи і другої міської церкви у Львові. Австр. правління сповнило це домагання. На основі акту даровизни 1849 р. дня 18. жовтня 1851 р. відано закладний грунт українському населенню м. Львова і заложено 4-поверхній кам'яний під будову „Нар. Дому“ і другої міської церкви. Для здійснення цього закладання покликано до часу уконститування фонду Адміністрацію Комісію під проводом о. Мих. Кузьмського, о. Йосифа Кулиничного і о. Ляма Трещівського, яка мала управляти „Нар. Домом“ і збирати жертви на його будову. Та фондція не була призначена для ніякої групи людей, лише для всього українського народу. Всенародними складами Адм. Комісія вибудувала „Нар. Дім“, а з дальших датків і доходів „Нар. Дому“ збільшено його майно. Оскільки „Нар. Дім“ все ще був не уконститутованою фондцією, не було правної особи, власника того народного майна. Тому р. Йосиф Кулиничний, Вас. Ковальський і о. Онуфрій Лепкий постановили заснувати установу, яка переняла на себе майно неконститутованої фондції. З тією метою внесено до лат. накліс. статуту тов. Руський Інститут „Нар. Дім“, в р. 1869 налісництво прийнято ці статуту до відома під умовою, що ніхто не будуть порушувати права і добро українського населення міста Львова. Управ. Совіт (Рада) новозаснованої установи виникла в р. 1906 будову другої міської церкви. Одначе той Совіт захопив ріжкими способами людей, які все більше прихилилися до традицій галицького народного

відродження, а вкінці відкрито виступили проти українських культурних змагань. Можливо народна власність була б і приклад при москвофільській кліці, як би у 80-тих рр. мин. століття не прийшло було до регуляції міської табулі. Виникло, що право власності ґрунту, на яких побудовано „Нар. Дім“, все ще було заінтабульоване на „Штеффель“. Тоді то до цих ґрунтів аґолосилось троєх претендентів: 1) Інститут „Нар. Дім“, 2) Громада м. Львова в імені львівських „Руси ім“ і 3) українське населення м. Львова через свою умамандовану національну репрезентацію. З приводу неконститутованої фондції „Нар. Дім“ розпочався спір адміністративний, політичний і судовий, що тривав повних 30 літ (1893—1912). Вкінці австр. Адмін. Трибунала признав, що власником „Нар. Дому“ є фондція „Нар. Дому“ (себ-то українське населення), а не Інститут „Нар. Дім“.

Виходячи з цього заложення адмін. влада в особах намісників Божківського і Коритовського змала до створення Кураторії фондції з Українців і русофілів, але до цього не прийшло. Аж коли в р. 1915 більшість русофільського Упр. Совіта потягла за відступною російською армією, австр. правління розважало Інститут „Нар. Дім“ і 8. січня 1918 покликало до управи майном „Нар. Дому“ Кураторію з 12-ти представників українських централних освітньо-культурних установ. Завданням Кураторії було неконститутовану фондцію перетворити в правну особу, репрезентуючу українське населення. Та польська влада розважала Кураторію і почала встановлювати комісарів, які не репрезентують волі народу і українського населення м. Львова.

В останньому часі польська влада призначила комісарем Ляма Черкавського, якого наміри і вчинки викликають глибоке задрожження серед українського населення, що дорожить своєю нац.-культурною установою. В справі „Нар. Дому“ висувались під теперішню пору дві kwestії: 1) не усунення Кураторії і призначення комісарів, 2) господарка ком. Л. Черкавського. Польські політики, нехтуючи волю українського народу, коштом фондції роблять подарунки одній або другій групі москвофілів, уживаючи народного майна на підпольну політику.

Господарка теперішнього комісара, як доказує летючка, видана його прихильниками, зводиться до розтрата народного майна. Тут були заперечення (алюція до заяви представника влади!), але фактом є, що приготування робляться і ми не хочемо бути поставлені перед фактом довершеної. Під покривом ремонту будинку „Нар. Дому“, а в дійсності на видання двох газет, розтрачується народне майно, хоча на ремонт попередній комісар Іван Сас Лісковський лишив потрібні гроші. Проти цього мусимо застеретися і перестерти фондційну владу перед такою політикою, а навадки мусимо вимагати, щоби народне майно, яке по своїй призначенні має служити українському народові, віддано в руки представників українського населення (гучні оплески). Мусимо возпочати дошлюбну ак-

ред робітництва нарастають з дня на день радикальніші настрої. Інтелігенція, навіть найбільше „патріотична“, втратила віру в можливість напів сучасного жалкого стану і все більше відвертаються від центра і правниці, а схилюються до суспільної лівиці. Ні одна з рекламованих „реформ“ (реформа валютна, реформа адміністрації, зрівноваження бюджету і т. н.) не вдалася — за винятком „реформ“, звернених проти непольських народів, які до „реформ“ по суті є ослабленими, а не зміцненими сучасної Польщі.

В таких умовах прихід до власти крайньої реакції є просто непорозумінням, невдачуванням „духа часу“. Коли Вітос асетаки витягує руки по владу і без труднощів взяв її, то тільки тому, що тав. польська демократія, репрезентована песіадами і радикально-селянськими партіями, викала собою сумну картину розвалу, ідеологічної колотніч і арену боротьби міжотних амбіцій. Не будемо пророчити дальшої поведінки цієї „демократії“, та за спиною Вітоса стоїть ризикантський граф Пілсудський, стоїть озброєний живою ненавистю до „хлопського філософа“ і жагучим бажанням влади. Не виключено, що його дотеперішня стриманість переміниться в напружену активність, в негавгаючу боротьбу зі зблыкованою центро-правницею, яку він віддавна має на пенську.

В програмову „творчість“ нового уряду ніхто не вірить. Сумнівно, чи й він сам вірить у неї. Кожна з правительствених партій має на приміті свої власні інтереси. В першу чергу має їх Вітос. З огляду на недалекий вибори йому непорадно йти з крайною правницею. Здається він ухитрюється використати правницю тільки для зміни виборчої ординації по лінії інтересів куркульського хлопства. Опісля він при допомозі різних штучок візьме розбрат з нею, доведе до розвазання сойму і стане до виборів. Одночасно не по нутру йому радикалізація селянського руху в Польщі, який він вважає своїм монополем. Бажючи розправитись зі своїми противниками, Вітос захопив владу, щоби при допомозі адміністративно поліційної влади стероризувати своїх противників і „очистити“ собі ґрунт до виборів.

Новий уряд є під оглядом індивідуальностей досить блідий. Та всетаки є там три фігури, які вже глибоко записалися в збірний паляти українського народу. Крім Вітоса, творця „хлібодщини“ (via Брил) в кабінеті стрічасмо ще дві маркантні фігури: проф. Ст. Грабський, відомий „реорганізатор“ і погромник українського шкільництва

Жіночі модні матер'яли Шовки, Полотна Мужеські сукна

1830

власний магазин

ФІРМА
РОМАНЗУБИК
Львів, Галицька 16.

і автор „язикових законів“ для „кредів“ та сен. Степан Смульський (ін. внутр. справ), що вславілася „береженням конституційних свобод“ на Волині й Поліссі.

Вже ці три чоловіки імена говорять про той „лагідний курс“, особливо у відношенні до непольських, а се ред них головню у відношенні до

територіальних народів (Українців і Білорусинів), який буде провідною зорею нового кабінету.

А асетаки повстанням третього з черги кабінету Вітоса кріза сучасної Польщі не лише не припиниться, але ставши перманентною — ще поглибитись.

Перспективи генерального страйку в Англії.

Діагноза Льюйда Джорджа.

Завмерлий велитень. — Дисципліна і бадьорий настрій. — Роль престижу. — Удар для промислу. — Вся надія в парламенті.

Кілька днів тому часописи передали звістку, що Льюйд Джордж візьме на себе роллю посередника між урядом і страйкуючими робітниками. Звістка була переборщеною; Льюйд Джордж написав статтю про вигляди генерального страйку і труднощі посередництва в ньому.

Він стверджує, що Англія є першою повоенною жертвою генерального страйку. Це не диво, бо вона є країною професійних робітничих союзів. Ніде вони не є так добре zorganizовані як в Англії. На даний знак рух машин завмер. Англія відірвана від зовнішнього світа; ні поїзди, ні кораблі не йдуть. Ніхто не може виїхати на острів ні виїхати з нього. Єдина комунікація служить засобом поживи. Нарід не має права працювати, але не повинен згинати з голоду. Відомі слова апостола Павла: „Хто не працює, не повинен їсти“, не мають у нас пригновлення.

Англіїш востаючи вранці з ліжок, протирають з дива очі. Темза пливе опустіла, мов за часів Юлія Цезаря. За те на вулицях збільшений натовп від автомобілів, возів, наколесниць. Багато йде пішки. Але їх вид насуває думку, що підземельні залізничні, автобуси й інші засоби транспорту відлучили людей від уживання ніг. Хто зна, чи генеральний страйк не дасть почину до конгресу для рятівання англійської раси.

Страйк проминає у зразковій дисципліні. Сутички є виїмками. Веселій настрій новості паує над усім. Нагадується бадьоре оживлення перших днів війни, заки прийшли

перші звістки про вбитих і ранених. Загал не бере ще страйку поважно. Всі вірять у його хуткий кінець. Однак деякі моменти вішують затяжну боротьбу. Перш усього: почування престижу воюючих таборів. Коли в конфлікті грає роллю себелюбство, його важше поладнати, ніж коли борються інтереси. Уряд заявив у своїм комунікаті, що пічне нові мирні переговори з професійними союзами шойно тоді, коли вони дадуть наказ припинити страйк. Таке становище ускладнює справу і продовжує боротьбу. Провідники чотириміліонові армії не можуть підирвати свого престижу в очах робітників.

Льюйд Джордж не вірить у можливість страйколомства, у повстання частини робітників проти своїх провідирів. Робітники звикли до довгих страйків, мають довіру до своїх лідерів і живуть у саївласних ідей. Від війни почування солідарності робітників зросло. З цього: сумні перспективи для англійського промислу, який поволі приходив до передчасного здоровля. Страйк підриває його надовго. Він може тривати й довше як два тижні. Страйкуючих не можна взяти голодом, бо це значило би вигодувати всю націю.

Справа в сліпій вулиці. Ніякий табор не хоче перший піти на уступки. Уряд Болдуїна має на своїх услугах усі засоби цілої нації, дві третини населення. Але страйкуючі мають за собою zorganizовані професійні союзи цілого світа. Якщо вся нація видержала би — уряд виграв. Хоча він не піде на уступки,

імовірно неофіційні його прозавинки стрібують найти компроміс. Весь рятуюнок у парламенті. Хоча кожний Англієць звичайно за його, але в критичних моментах ух звертаються до нього, бо він справжнім висловом воли народу. Коли уряд виняв своє безсилля парламент візьме справу в руки.

Корінь лиха в тім, що основна причина конфлікту до цього не розглянена. Ніхто не дав ясної відповіді, чи копальні є в силі оплачувати на майбутнє дорожнього робітника. Власники копалень кажуть, що працюють зі шкодою, робітників, що методи експлуатації перестаріли, недоцільні. Майже 20 процент копалень працює непродуктивно. Отже здушення страйку не вирве коріня лиха; теперішній конфлікт є наслідком кріза англійського промислу, який не розважали.

До цього часу боротьба йде за заробітну плату; вона запалутується „симпатіями“ для страйку. Однак провідники англійських професійних союзів не виявляють революційних намірів. Як довго оба табори зберезуть дотеперішню рівновагу й англійську холоднокровність, до того часу є надія, що вони порозуміються.

По широкому світі.

Німецько-радянський договір є надалі предметом тривожних здогадів Польщі. Варшавська преса твердить, що оголошені пункти договору є лише фрагментом тайної політично-військової конвенції. СРСР мав запевнити Німеччину, що не дасть Польщі гарантії щодо її кордонів.

Німечкий уряд підтримує далі своє прохання ввійти до Ліги Націй. Бельгійський міністр за справ Вандервельде має стати посередником, щоби розсіяти сумніва французького уряду в звязку з новопідписаним німецько-французьким договором.

Боротьба за державний прапор між німечькими партіями продовжується далі. Президент Гінденбург має піддати форму компромісу: звернутись до уряду з внеском, щоби цей створив новий односторонній прапор для всієї держави, складений зі сполуки колірів чорно-червоно-золотого, емблеми держави і чорно-біло-червоного, емблеми торгівлі. Компроміс має сднати ідеали минулої Німеччини та минулої, традиційної.

Пам'ятайте, що всякі збірки на нагробники на могили І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. поз.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Д-р Костя Левушкый

ВІРЗА НА КАРТКА.

Перша автономна дебата в палаті послів Державної Ради у Відні, в р. 1861.

(З оглядів і споминів)

Перша сесія австрійської Державної Ради, за часів міністерства барона Шмерлінга, була замінна дебатом на тему устрою Австрії: шляхом централізації чи автономії країв. В цій дебаті зазначилися різкі різниці і розбіжні думки між Українцями і Поляками).

З українського боку промовляв в палаті послів в дні 25. червня 1861 р. єпископ о. д-р Спірідион Литвинович, висловлюючи потребу докладного розмежування компетенції між Держ. Радою і красними соймами, — зокрема в справах шкільних. Він підніс був думку, щоби видати рамовий державний закон про шкільництво, який зовсім докладно означив би обсяг ділення красних соймів — в справах навчання, бо передбачував, що краса автономія без докладного означення її круга ділан-

ня може розвинути в гегемонію одного народу над другим („Ich wünsche nicht, dass die Autonomie sich als eine Hegemonie entwickle“). Своєю промовою закінчив єпископ Литвинович словами: „Jedem das Seine und Keinem ein Unrecht!“

Натомісь польські послі з Галичини заступали думку, щоби якнайбільше прав перенести на красні сойми, бо — на їх думку — тільки ці установи є способні до щільно вирішувати всякі справи, що торкаються населення даного краю, а не центральний парламент. Цю думку заступав також посол Шемонівський, з походження нашого (українського), але прихильник унії з Поляками. Він сказав в цій дебаті: „Ich bin ein Russ von Geburt und Ritus“. „Wir Russen und Polen werden als Brüder zu Hause abgemessen.“ Це був тип деяких тогочасних Русинів, що не визнавали самостійності нашої нації, признаючи одну нашу польську.

Опісля, в дні 27. червня 1861 р. промовляв в палаті послів Державної Ради посол о. Антін Любич Могильницький. Його визначна промова була відповіду на атаки Поляків, що заперечували тоді самостійність нашої нації. Посол Могильницький назвав себе тоді „Русином“ („Russine“) та зая-

вив, що в Галичині живе три міліони Русинів („Russ'nen“), яких куряльничий стиль називає „Рутенцями“ („Ruthenen“). Він висказував, що руська мова („russinische Sprache“) уже перед 800 роками була вироблена в письменстві, історії і правознавстві, — та опрокидував, начеб нашу мову винайдено аж в р. 1848... Опісля доказував він, що польські королі шанували наш руський нарід як окрему націю, та що Польща відтоді почала занепадати, коли у неї запанувала політика винародовлювання нашої нації, бо такої політики не годна Польща видержати...

В дальшій ході своєї промови заявив посол Могильницький, що наші послі не є централістами, та що їх програмом є, щоби у свободній Австрії наш нарід як самостійна нація мав рівне право поруч інших славянських народів. Таким було амагання тодішніх Русинів галицької землі, такою була їх політична програма у відношенні Австрії й інших славянських народів.

Підтримуючи висновки і внески єпископа Литвиновича, закінчив посол Могильницький свою промову таким цитатом: „Depremunt nos Barbari ad mare — repellunt ad Barbaros inter hoc orientur duo genera

infernum: aut jugulatur, aut mergitur.“ („Тиснуть нас варвари до моря, — відбиває нас море до варварів: між цим повстають два роди небіжчиків: або нас дуть, або потоплять“).

Ось які були наші тодішні „централісти“ — як противники автономічних змагань галицьких Поляків.

Наших послів (політиків) того часу прозивали „централістами“ не тільки Поляки, за те, що вони у Німцв шукали помічі, — але й молоді українофіли того часу, що не брали ще участі в політичному житті та у своїх розаказуваннях покладали надії на порозуміння з Поляками і на автономно-красні користи для нашого народу.

А з історичного огляду, коли розважується об'єктивно минулу діяльність відносних осіб і знається вже те все, що опісля з цього вишло, то зовсім інакше представляються ті почини наших діяльних політиків у практичній роботі. А заісав не в одному слівце виявляється важна наука для нашого сучасного покоління, що тих подій не бачило і про них не чуло, але їх знати повинно, аступаючи в крутіз громадського життя.

*) Pop. Sterographische Protokolle des Hauses der Abgeordneten des Reichsrates, für die erste Session 1861—1862. Wien 1862.